

Překladačská soutěž pro střední školy - ruský jazyk

Leden 2022

Podklady k vyhodnocení

Soutěžilo:

41 studentek a studentů

- Hodnotily:
- **Doc. PhDr. Zdeňka Vychodilová, CSc.**
- **Mgr. Martina Pálušová, PhD.**

- Texty k překladu:
- A) – umělecký text: začátek povídky Vasilije Aksjonova (1932 – 2009) «Завтраки 43-го года» ze stejnojmenné povídkové knihy. Rozsah úryvku 130 slov, tj. 927 znaků.
- B) – odborný text: úryvek z článku „Экологические проблемы окружающей среды в современных условиях“ autorů A. S. Češeva a N. V. Alijevové uveřejněného v časopise „Экономика и экология территориальных образований“. Rozsah textu - 157 slov, tj. 1291 znaků.

Kritéria hodnocení:

- Stylistická stránka (dodržení žánrově-stylistického ladění textu, dynamiky vyprávění, adekvátní převod hovorového jazyka, výrazy vhodné do daného kontextu, náležitý slovosled...)
- Věcná správnost (adekvátní a ekvivalentní převod obsahové stránky textu, interference)
- Gramatika a pravopis
- Textová koherence a koheze (soudržnost textu jako celku a návaznost jeho jednotlivých úseků, plynulost líčení)
- Kreativní překladatelský přístup, nápadité řešení obtížných pasáží („plusové body“)

Formální a logická návaznost, smysluplnost formulací, slovosled

- Předpokládá se, že satelity Marsu, Fobos i Dejmos, trochu brzdí atmosféru této planety.
- ...a mají vliv na celý lidský život, jeho transformaci, změny v jeho charakteru a v pohledu na jevy v přírodě. Následkem čehož dochází ke změnám životního prostředí...
- Přitom se nutně brát v úvahu probíhající hluboké procesy okolního prostředí a podstatu vlivu na celou lidskou existenci, přetvářejí ji, mění její charakter a pohlíží na jevy vyskytující se v přírodě.
- Následkem toho, že se životní prostředí vystavuje změnám nejen vinou přírodních katastrofických jevů, ale i vinou lidské činnosti, například se provádí ne moc rozumné kácení zelených porostů, dochází ke zničení travnatých porostů bez rekonstrukčních akcí, což v konečném výsledku vede k obměně životního prostředí.
- Velmi nerozumným kácením zelených porostů dochází k ničení travnatého porostu bez odpovídajících obnovitelských akcí
- ...je bezpodmínečně nutné vzít v úvahu probíhající hluboké procesy v přírodním prostředí
- Díval jsem se na osobu,..a snažil jsem si vzpomenout, kde jsem ho už viděl...

Ustálená spojení

chybně

- ...klesá úroveň podzemních vod
- domácí odpad
- změna klimatu v příslušných územích

správně

- klesá hladina podzemních vod
- domovní/komunální odpad
- změna klimatu na příslušných územích

Odborná terminologie

- **глубинные процессы** в окружающей природной среде – hluboké, hlubinné, skryté procesy?
- družice – satelit – měsíc – sputnik Marsu
- **desertifikace suchých zemí** x dezertace vyprahlých zemí, integrace člověka a přírody
- bylinný pokryv, destrukce bylinného pokryvu

- travnatá pokrývka
- snížení úrovně podzemního vodstva

- Fobos, Dejmos x **Phobos, Deimos**

Problematika slovesného vidu

- Однако зависимость **не оставалась** постоянной, а **изменялась** диалектически противоречивым способом.
- Avšak závislost **nezůstala** konstantní, **změnila se** dialekticky protichůdným způsobem.

obsahové posuny, věcná pochybení

- ...procesy, které výživově a kvalitativně různorodě ovlivňují celý lidský život...
- ...což v konečném výsledku vede k obměně životního prostředí...
- skutečně protichůdný x **dialekticky protichůdný**
- Předpokládá se, že astronauti na Marsu – Fobos a Dějmoc byli několikrát zpomalení atmosférou této planety.
- дама – dívka, prozatímní žačka

Pěkná překladová řešení

- *Interakce člověka a přírody...*
  - *závislost nezůstala konstantní*
  - *je nutno zohlednit dění*
  - *bez náležité revitalizace*
-
- a mnoho dalších

Nejproblematictější pasáž odborného textu

- При этом обязательно следует учитывать происходящие глубинные процессы в окружающей природной среде, которые оказывают многообразное по содержанию и качеству влияние на всю человеческую жизнь, преобразуя ее, изменяя ее характер и взгляд на происходящие явления в природе.

„zrádní přátelé“

- полые тела
  - школьница
  - понижение уровня грунтовых вод
  - бытовые отходы
  - неэффективные меры в борьбе с ветровой и водной эрозией почв
  - изменяя ее характер и взгляд
- dutá/duté těla
  - dutá tělesa
  - školnice
  - školačka
  - snížení úrovně podzemních vod
  - pokles hladiny podzemních vod
  - bytové odpady
  - domovní/komunální odpad
  - neefektivní míry v boji s větrnou a vodní erozí
  - neefektivní opatření...
  - změni její charakter i vzhled
  - měni jeho povahu a pohled na...

Umělecký text – neobratná řešení

Он сидел напротив меня в купе, покачивая элегантно вскинутой
НОГОЙ.

- ...s elegantně svěšenýma nohama
- ...elegantně třepající pozdviženou nohou
- ...elegantně houpající svojí vynikající nohou
- ...a třásl zlomyslně nohou
- ...kývající s elegantně přehozenou nohou
- ...pohupovající se s elegantně přehozenou nohou
- ...elegantně si houpal nohou
- ...elegantně pohupoval s jeho zvednutou nohou
- ... s elegantně nadzvedlou/překříženou nohou
- ...odpočívající s elegantně nataženou nohou
- ...pohupující elegantně vzpřímenou nohou
- ...elegantně houpající překříženou nohou

Umělecký text – neobratná řešení

Он сидел напротив меня в купе, **покачивая элегантно вскинутой ногой.**

- ... elegantně houpačím nohou
- ... a potřásal/švihal elegantně hozenou nohou
- ... a pohoupával elegantně pozvednutou nohou
- ... a elegantně pohupoval svou zvednutou nohou
- ... a pohupoval/pohoupával elegantně zvednutou nohou
- ...a pohupoval elegantně přehozenou nohou
- ...elegantně pohupoval nohou
- V kupé seděl přímo naproti mně, elegantně se pohoupával s nohou přes nohu.
- Seděl naproti mně v kupé s elegantně přehozenou nohou.
- ... a elegantně pohupoval nohou, kterou měl přehozenou přes tu druhou
- Seděl v kupé přímo naproti mně a pohupoval nohou, elegantně přehozenou přes koleno.

spojitelnost slov

- bezúhonná/bezúhonně bílá košile
- po celou cestu/celé cestě evolučního vývoje -
- bezúhonný člověk, ale **dokonale bílá košile**
- **po celou dobu...**

Umělecký text - expresivita

- – Только, только... – **залепетала**, словно школьница, первая дама.
- – Только искусственным путем.
- – **Боже мой!** – воскликнула более сообразительная вторая дама.

Zablábolila, blábolila, zažvatlala, zaštěbetala, tlachala, zašeptala, zakoktala, brblala, mumlala, řekla, vydala ze sebe, zareptala, zamyslela se, odsekla, zasekla se jako školačka, ...

Můj bože! Bože můj! Proboha! Propánaboha! Ó můj Bože! Bohem mým!

Nejproblematictější pasáž uměleckého textu

Он был в синем, достаточно модном, но не вызывающе модном костюме, в безупречно белой рубашке и галстукe в тон костюму. Все в нем показывало человека неопустившегося, да и не собирающегося опустаться,...

- Vše v něm poukazovalo na člověka nevyhnutelného, možná až nachystaného jít domů, kromě toho mu nebylo tolik let – maximálně 35.
- Vše z něho vyzařovalo člověka nezkušeného, ano i ne shromážděného dole, kromě toho a let mu bylo ani ne moc – maximálně třicet pět.
- Všechno v něm ukazovalo člověka, připravujícího se na spouštění, k tomu že i let mu nebylo tak mnoho – maximálně 35.
- Všechno nasvědčovalo tomu, že je to nenaplněný člověk, který je připravený neupadnout, i když mu nebylo zas tak moc let- maximálně 35.
- Všechno na něm ukazovalo člověka ohromného, ale ani nepřipraveného spadnout, k tomu mu ani přece nebylo tolik let – maximálně 35.
- Vše v něm poukazovalo na neobyčejného člověka, vyspělého i nevyspělého, protože i let mu nebylo příliš mnoho – maximálně 35.
- Všechno v něm ukazovalo člověka, který se nenechá rozhodit a soustředěně neupadá na to, že mu nebylo mnoho let – maximálně 35.
- ..., který nevystupoval, a ani se vystoupit nechystal,...

Nejproblematictější pasáž uměleckého textu

- Он был в синем, **достаточно модном, но не вызывающе модном костюме, в безупречно белой рубашке** и галстуке в тон костюму. Все в нем показывало человека **неопустившегося, да и не собирающегося опускаться,...**
- ...člověka neústupného/neustupujícího a ani se ustoupit nechystal, na to, že mu nebylo mnoho let
- Vše na něm ukazovalo na člověka neústupného, ale i chystajícího se jít dolů, navíc, nebylo mu ani tolik let, maximálně 35.
- ...muže neopuletního, ano a nehodlajícího poklesnout
- Všechno nasvědčovalo tomu, že jde o člověka nezlomného, dokonce až tvrdohlavého, ani nebyl tak starý – maximálně 35 let.
- Všechno v něm ukazovalo člověka vysoce postaveného a neochotného sestoupit, navíc mu nebylo až tak moc let, maximálně třicet pět.
- Vše na něm vypovídalo o tom, že je to člověk na úrovni a nechystá se snížit k tomu, že ještě není tak starým – bylo mu maximálně 35 let.
- **Všechno nasvědčovalo tomu, že se jedná o člověka, který o sebe dbá a kterému ani do budoucna nehrozí, že by se začal zanedbávat. Nebyl ostatně nijak starý, maximálně nějakých pětatřicet.**

Gramatické a pravopisné chyby

- *Seděl naproti mně v kupé, **odpočívajíc** s elegantně nataženou nohou*
- *Člověka, **jež** vyprávěl...*
- *...kvůli **přírodních katastrofických** jevů*
- *změnami, které **nejsou na vině**...*
- ***po vině** přírodních katastrofických jevů*
- ***záviset od stavu** životního prostředí*

- *seděl naproti **mě***
- *hlubyné procesi*

- Čárky v souvětí

Chyby rodilých mluvčích způsobené interferencí (negativním vlivem ruštiny na češtinu)

- Já viděl člověka, který vyprávěl tak zajímavé věci,...
- On seděl naproti mně v kupé a třásl zlomyslně nohou. On byl v šedém, dostatečně módní, ale ne moc vyzývavém smokingu,...

Jedna z možných verzí překladu uměleckého textu

- „Ano, ano, existuje taková teorie, nebo spíš hypotéza, že oba měsíce Marsu, Phobos a Deimos, jsou do určité míry zpomalovány atmosférou téhle planety. To by ovšem znamenalo, že jsou uvnitř duté, chápete? A dutá tělesa mohou být vytvořena pouze... jak?“
- „Pouze, pouze...“ zašvitořila první dáma jako školačka.
- „Pouze uměle.“
- „Můj ty bože!“ zvolala o něco bystřejší druhá dáma.
- „Ano, uměle. To znamená, že je vytvořily nějaké rozumné bytosti.“
- Díval jsem se na člověka, který vykládal tyhle nadmíru zajímavé věci, a marně jsem se pokoušel vybavit si, kde jsem ho už viděl. Seděl v kupé přímo naproti mně a pohupoval nohou, elegantně přehozenou přes koleno. Měl na sobě velmi moderní, ovšem nikoli vyzývavě módní modrý oblek, dokonale bílou košili a kravatu, která barevně ladila k obleku. Všechno nasvědčovalo tomu, že se jedná o člověka, který o sebe dbá a kterému ani do budoucna nehrozí, že by se začal zanedbávat. Nebyl ostatně nijak starý, maximálně nějakých pětatřicet.

Obecná doporučení

- Překladatel by měl chápat smysl překládaného textu a alespoň rámcově se vyznat v pojednávané problematice
  - V mnoha případech existuje více správných variant řešení – využijeme bohatství mateřského jazyka
  - Vyvarujme se přílišné doslovnosti, nebojme se odpoutat od formy originálu. Mějme na mysli, že i blízké příbuzné jazyky se od sebe mohou lišit:
    - Stejná forma může vyjadřovat různý obsah (stejný výraz může mít jiný význam)
    - Stejný obsah může být vyjádřen různými formami (jeden a tentýž význam se vyjadřuje různě)
- **NEUSTÁLÉ OVĚŘOVÁNÍ VÝZNAMU VE SLOVNÍKU**, využívání překladačů omezme na minimum, přeložené vždy pečlivě zkontrolujeme a upravme
- **Dbejme na přirozenost vyjadřování**
  - **Pěstujme kulturu mateřského jazyka**

Závěrečné hodnocení

- Všichni jste se překladu zhostili výborně, byť s menšími nebo většími nedostatky. Ty jsou však vzhledem ke krátké době, kterou se učíte rusky, nepříliš podstatné. Klobouk dolů – ocenění byste si zasloužili všichni, bohužel počet hlavních cen a čestných uznání je omezený a porota měla velmi těžký úkol...

Překládejte!

Zvažte možnost účasti v celostátní [překladatelské soutěži Jiřího Levého](#) pro překladatele do 35 let. Veškeré informace najdete na:

www.obecprekladatelu.cz

Případné individuální dotazy Vám ráda zodpovím na mailové adrese

zdenka.vychodilova@upol.cz

Zdeňka Vychodilová